

BESLUT

2015-06-22

Dnr: 14/03055,
15/00739 och 740

SAKEN

Dagens Eko, P1, 2014-12-16, *Ekonyheter*, P1, 2014-12-16, kl. 13.00 och 12-18, kl. 5.30, *Luncheko*, P1, 2014-12-16, *Morgoneko*, P1, 2014-12-16, kl. 6.00, 7.00, 8.00 och 12-18, kl. 6.00, 7.00, 8.00 och 9.00 samt *Vetenskapsradions veckomagasinet*, P1, 2014-12-19, inslag om forskning samt ett polisregister; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet

BESLUT

Inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet eller bestämmelsen om respekt för privatlivet.

INSLAGEN

Inslagen i Ekot den 16 december 2014

Inslagen handlade om ett polisregister som *Ekot* avslöjat. Inslaget i *Morgoneko* klockan 8.00 presenterades enligt följande.

Morgonekot avslöjar polisregister med kränkande uppgifter om misshandlade kvinnor.
[---]

Det är nyhetsrubrikerna i dag. Och först gäller det det register som Stockholmspolisens fört över misshandlade kvinnor och som innehåller uppgifter som kan anses vara kränkande.

I inslaget sa reportern bland annat följande.

(Reporter) – "Målsägaren: Förståndshandikappad rom." "Kvinnan verkar ha vissa psykiska besvär, enligt min uppfattning." "Målsägaren är mycket speciell. Det känns nästan som att det är den misstänkte som är offret." Ett drygt år efter uppmärksamheten kring det så kallade romregistret kan *Ekot* i dag alltså avslöja ännu ett kontroversiellt polisregister. Det handlar om en databas över kvinnor som anmält att de blivit misshandlade eller hotade av någon närstående. Det hemliga registret ligger utanför polisens vanliga anmälningssystem. Det saknar dessutom tillstånd och enligt juridiska bedömare är innehållet olagligt. Det är brottsoffergruppen i Södertörns

polismästardistrikt som i tio år registrerat mellan tvåtusen och tretusen våldsutsatta kvinnor. Om 28-åriga Linn skriver polisen i registret att hon varit citat "utsatt av pedofil i unga år". [---]

(Reporter) – Linn ringer själv upp några av de inblandade poliserna för att fråga om registret.

Ett antal ljudklipp från samtal med tre poliser spelades upp. I samtalet sa samtliga poliser att de inte hade hört talas om något sådant register. Därefter uttalade sig en doktor i offentlig rätt om det aktuella registret.

(Reporter) – [Personnamn] är doktor i offentlig rätt vid Uppsala universitet och hon har forskat på den svenska polisen. (Doktor) – Jag tycker det visar så tydligt att den som har registrerat inte har någon som helst koll på de regler som gäller. Dessutom så tycker jag att det borde strida mot det sunda förnuftet eller någon slags känsla av etik i botten.

Inslaget fortsatte därefter enligt följande.

(Reporter) – Efter att i flera månader ha förnekat registrets existens så erkänner slutligen de inblandade poliserna att databasen faktiskt finns. Nu säger de att de inte förstod vilket register vi frågat efter. Polisen påstår nu att de genom att samla in mängder med uppgifter om de våldsutsatta kvinnorna skulle kunna hjälpa dem på bästa sätt. Och polismästaren i Södertörn, [personnamn], som är ansvarig för den här verksamheten där registret finns, hävdar i en första intervju med *Ekot* att det finns ett tillstånd för registret. Men det visar sig inte stämma. Vi ringer upp [personnamn] igen. (Reporter) – Och du hänvisar ju till ett så kallat tillstånd där men det stämmer ju inte att ni har något sådant där tillstånd för det här registret. (Polismästare) – Nej, ja det är den information jag har fått. (Reporter) – Det här tillståndet det gäller ju gärningsmännen, inte kvinnorna. (Polismästare) – Okej. (Reporter) – Men du hade inte kollat de här så kallade tillstånden innan intervjun då? (Polismästare) – Nej, nej, nej. (Reporter) – Men hur reagerar du på det då, att ni har ett register över kvinnor trots att ni inte har något tillstånd över det? (Polismästare) – Ja, det låter allvarligt i mina öron.

I slutet av inslaget sa nyhetspresentatören att Södertörnspolisen sagt att det varit för kvinnornas skull som de fört registret. En professor och chef för Nationellt centrum för kvinnofrid uttalade sig om detta enligt följande.

Man har två uppgifter, en är att utreda brott och den andra är att ha ett brottsofferarbete. Och här tror jag det vore rimligare att polisen fokuserar på förövarna. Att ställa diagnosen mytoman eller att man har upplevt tidigare övergrepp som barn bör nog då diskuteras på ett annat sätt än finnas på ett Excel-ark. Det är väldigt svårt att förstå när man hör det på det här sättet som vi hör i inslaget. Men mer fokus på förövarna så kanske vi får lite ordning på brotten.

Inslaget i *Ekonyheter* klockan 13.00 samt övriga inslag i *Morgonekot* den 16 december 2014 var huvudsakligen likalydande som inslaget ovan.

Inslaget i *Lunchekot* den 16 december 2014 handlade om att Södertörnspolisen anmält sig själv för hanteringen av det aktuella registret samt att Datainspektionen inlett en granskning. I inslaget medverkade två tidigare högt uppsatta polischefer och ställde sig kritiska till registret.

Inslaget i *Dagens Eko* den 16 december 2014 handlade om kritik mot det aktuella registret som kommit från politiskt håll. I inslaget medverkade bland annat inrikesministern, rättspolitiska talespersoner för ett antal riksdagspartier samt förre justitieministern. Samtliga ställde sig kritiska till registret.

Inslagen i Ekot den 18 december 2014

Inslagen handlade om att forskning bedrivits på det aktuella polisregistret.

Inslaget i *MorgonEkot* klockan 6.00 presenterades enligt följande.

Stockholmspolisens kontroversiella register över misshandlade kvinnor har använts i forskning som saknar tillstånd. Flera studier har gjorts genom åren visar *Ekots* granskning och resultaten har presenterats både på vetenskapliga konferenser och i internationella tidskrifter. De registrerade kvinnorna har varit helt ovetande.

I inslaget sades följande.

(Reporter) – Registret med de integritetskränkande uppgifterna om kvinnor som anmält att de misshandlats har funnits i över tio år. Som rutin har poliserna som arbetat i databasen gjort pappersutskrifter av det som står om kvinnorna i Excel-filerna. De här utskrifterna med anteckningar har sedan lagts in i en fysisk brottsofferakt som finns för varje kvinna i Södertörn. Och det är här som forskningen kommer in i bilden. Under perioden som registret har funnits har både studenter och framstående forskare från Mittuniversitet i Sundsvall suttit i Södertörns polishus och bläddrat i de här akterna. Den information som forskare behövt för olika forskningsuppslag har sedan använts för att skriva vetenskapliga artiklar i internationella tidskrifter. Bland annat baseras forskningen på de ifrågasatta riskbedömningar som polisen gjort om kvinnornas situation. Vår granskning visar att de här studierna saknar ett så kallat etik-godkännande, vilket de enligt etikprövningslagen behöver. Docent [A] är en av forskarna. (A) – Den frågan vill jag hemskt gärna att du ställer till projektansvarig. (Reporter) – Men ni har ju gjort er skyldiga till brott mot etikprövningslagen här. Hur tänker du kring det här? Det är det jag undrar. (A) – Det är ju väldigt olyckligt om det skulle vara så. Det har ju aldrig varit våran tanke.

Därefter medverkade en professor i kriminologi (B) som uttalade sig om den aktuella forskningen enligt följande.

(B) – Enligt min absoluta mening så den typen av forskning som vi bedriver där, det är ju mer att hänföra till kvalitetssäkring och där behöver man inget etiskt godkännande. (Reporter) – Men det är ändå forskning. Ni har skrivit vetenskapliga artiklar som publicerats i vetenskapliga tidskrifter och... (B) – Jajamensan. Visst är det det, därför att vi använder vetenskapliga metoder och drar slutsatser som är vetenskapliga så att säga. (Reporter) – Hur känns det att ni i många år har forskat på det materialet om de här kvinnorna som har varit med om det de har varit med om? (B) – Det känns faktiskt fantastiskt bra vill jag säga.

Inslaget i *Ekonyheter* klockan 5.30 och övriga inslag i *MorgonEko* den 18 december 2014 var huvudsakligen likalydande med skillnaden att docenten inte medverkade i dessa inslag.

Vetenskapsradions veckomagasin den 19 december 2014

Inslaget behandlade samma ämne som inslaget i *Ekot* den 18 december 2014. Inslaget presenterades enligt följande.

Stockholmspolisen har i tio års tid registrerat tusentals kvinnor som anmält att de blivit misshandlade och hotade. Det här har du kunnat höra i *Ekots* sändningar efter Sveriges Radios avslöjande i veckan. Det hemliga registret det är fyllt av känsliga uppgifter och kränkande omdömen om kvinnorna. Och registret har också använts i forskning som saknar tillstånd. Granskningen visar att flera studier har gjorts genom åren och resultaten har presenterats både på vetenskapliga konferenser och i internationella tidskrifter. De registrerade kvinnorna, de har varit helt ovetande.

Därefter spelades ett inslag från *Ekot* den 18 december 2014 upp. I inslaget sades bland annat följande.

(Reporter) – Registret med de integritetskränkande uppgifterna om kvinnor som anmält att de misshandlats har funnits i över tio år. Som rutin har poliserna som arbetat i databasen gjort pappersutskrift av det som står om kvinnorna i Excel-filerna. Där står ju, förutom hur polisen arbetat i ärendet, även kränkande kommentarer om målsägandena, till exempel "knepig", "krånglig" och "eventuellt förståndshandikappad". De här utskrifterna med anteckningar har sedan lagts in i en fysisk brottsofferakt som finns för varje kvinna i Södertörn och det är här som forskningen kommer in i bilden. Under perioden som registret har funnits har både studenter och framstående forskare från Mittuniversitet i Sundsvall suttit i Södertörns polishus och bläddrat i de här akterna. Den information som forskare behövt för olika forskningsuppslag har sedan använts för att skriva vetenskapliga rapporter som presenterats vid konferenser och som även publicerats som artiklar i internationella tidskrifter. Bland annat baseras forskningen på de ifrågasatta riskbedömningar som polisen gjort om kvinnornas situation. Vår granskning visar att de här studierna saknar ett så kallat etikgodkännande, vilket de enligt etikprövningslagen behöver. Docent [A] är en av forskarna. (A) – Ja, det finns etiska tillstånd. (Reporter) – Som gäller från 2012, ja, men före det hade ni ju inget tillstånd för att forska, ändå gjorde ni det. Hur kommer det sig? (A) – Den frågan vill jag hemska gärna att du ställer till projektansvarig. (Reporter) – Men hur tänker du på att ni har forskat på material som rör människor och känsliga uppgifter, privata förhållanden, brottsdrabbade kvinnor som ni inte haft tillåtelse att forska på? Hallå? (A) – Ja, hallå, hallå. Ber dig att ställa frågan till [B] som är projektansvarig. (Reporter) – Mm. Men ni har ju gjort er skyldiga till brott mot etikprövningslagen här. Hur tänker du kring det här? Det är det jag undrar. (A) – Det är ju väldigt olyckligt om det skulle vara så. Det har ju aldrig varit våran tanke. (Reporter) – [B] är professor i kriminologi och en av Sveriges främsta inom hot- och riskanalys för våld i nära relation. Han är medförfattare till de vetenskapliga artiklar som baseras på bland annat materialet från kvinnoregistret. (B) – Enligt min absoluta mening så den typen av forskning som vi bedriver där det är ju mer att hänföra till kvalitetssäkring och där behöver man inget etiskt godkännande. (Reporter) – Men det är ändå forskning. Ni har skrivit vetenskapliga artiklar som publicerats i vetenskapliga tidskrifter. (B) – Jajamensan, visst är det det. Därför att vi använder vetenskapliga metoder, alltså statistik, och drar slutsatser som är vetenskapliga så att säga. Det är så etiskt att vi behöver inte ens gå till etikprövningsnämnden.

Därefter medverkade *Vetenskapsradions* chef i studion. Chefen och programledaren uttalade sig om den aktuella forskningen enligt följande.

(Programledare) – Vad ska man säga om det här? Kvalitetssäkring, säger forskaren [B]. Behövs ingen etisk prövning då? (Chef) – Ja, det stämmer att det gäller andra regler för kvalitetssäkring än för forskning. Men det här känns ju verkligen som en etisk

gråzon. Det går ju inte att hävda att det här inte är forskning och det tillstår de ju själva också. Forskarna har utvärderat olika checklistor som använts för att göra riskbedömningar när det gäller våldsdrabbade kvinnor och resultaten har alltså publicerats i vetenskapliga tidskrifter. Och när jag har pratat runt med etiker och jurister om hur man som forskare och lärosäte bör hantera den här typen av registerforskning, ja då landar man i att det handlar egentligen om tre steg som man ska gå igenom innan man kan dra igång ett sådant här forskningsprojekt. (Programledare) – Mm, men vilka steg är det då? (Chef) – Ja, dels ska man ha medgivande från de som man forskar på, att deras uppgifter används i forskning. Och det är ju inte fallet här, kvinnorna visste inte att de ingick i någon studie. Och sedan ska forskningen godkännas av etikprövningsnämnden. Och i det här fallet som vi hörde så finns ett godkännande från 2012 men det är alltså flera år efter att studierna har dragits igång och till och med efter att de har publicerats. Och etiska tillstånd gäller inte retroaktivt så det täcker alltså inte in, ett sådant här tillstånd kan inte täcka in forskning som har gjorts tidigare. Och sedan är det så att även om man får ett godkännande i etikprövningen så krävs då, enligt jurister som jag pratat med, att Datainspektionen godkänner att man använder registeruppgifter utöver det här godkännandet av etikprövningskommittén. Det är alltså lärosätets ansvar att söka tillstånd hos Datainspektionen. Och det gäller även om registret som man använder från början har tillstånd men inte specifikt för forskning då. Och Sveriges Radios granskning har ju visat att det här polisregistret inte har något sådant tillstånd över huvud taget.

Chefen uttalade sig även om registerforskning generellt. I slutet av inslaget sades följande.

(Programledare) – Mm, men hur vanligt är det med forskning på register då? Är det här en stor fråga i forskarvärlden? (Chef) – Ja, det som är intressant det är ju att den här frågan har diskuterats faktiskt väldigt mycket på sista tiden. För svenska myndigheter, de är bra på att ha register och det innebär att det finns stora möjligheter för forskning, det gäller inte minst inom medicinen. Men samtidigt så finns det regler i dag som säger att man bara får använda register till forskning om de som ingår i registret har gett sitt väldigt tydliga medgivande till att ingå i just det här särskilda forskningsprojektet. Och det innebär att man inte kan använda registeruppgifter i efterhand om man kommer på nya saker som man vill forska om. Och det här blev det väldigt mycket diskussion för några år sedan när ett stort medicinskt registerbaserat forskningsprojekt skulle dras igång och då stoppades av Datainspektionen just för att det var för generellt. Och det här ledde till att man då tillsatte en utredning som [personnamn] ledde och den blev klar i somras. Och slutsatserna i den här utredningen det är att det framöver, man föreslår då att det framöver ska räcka att de som ingår i registret har gett ett mer allmänt godkännande till att deras uppgifter eller medicinska prover kan användas i forskning. Så att tanken är alltså att man inte ska behöva godkänna exakt vilken forskning det ska bli i förväg utan kunna hålla dörren öppen för framtida forskningsuppslag som man får. Men ja, hittills har man löst det här genom att göra undantag för vissa medicinska register men generellt så gäller fortfarande de gamla reglerna att man måste ge ett väldigt specifikt godkännande. (Programledare) – Mm, men det här ligger ju fortfarande långt från forskningen på kvinnor i det här Södertörnspolisens register. (Chef) – Javisst, för i det här fallet så har det ju tydligen inte funnits något medgivande alls. (Programledare) – Ja, tack så mycket för det [personnamn], chef här på *Vetenskapsradion*. Och det här om etiska svårigheter med registerforskning det blir det sista i *Vetenskapsradions veckomagasin* i dag.

ANMÄLAN

Inslagen har anmälts av B, som intervjuades i inslagen den 18 december 2014. B

och docenten A, som också intervjuades i inslagen, anser att de utpekades för att ha begått brott i vissa av inslagen och har lämnat medgivande till privatlivsprovning. B anser huvudsakligen följande.

Inslagen i Ekot den 16 december 2014

Reportern i inslaget sa att det enligt *Ekots* källor finns en bild inom polisen att det är en viss typ av kvinnor som söker sig till våldsamma män och att registret startades för att kunna följa dessa kvinnor. Detta påstående stod också på Sveriges Radios (SR) webbplats. Påståendet var enligt B en total missuppfattning eller en grov lögn. Reportaget utgick därmed från en felaktig eller lögnaktig utgångspunkt. Reportaget har inneburit skada då utsatta kvinnor med stor sannolikhet skrämts att kontakta Polisen av rädsla för att bli registrerade i ”hemliga polisregister”.

Inslagen i Ekot den 18 december 2014

B:s svar under intervjun klipptes mitt i meningar, på ett sätt som måste anses som rent bedrägligt. När B tillfrågades om hur det känns att ha bedrivit forskning ur ett olagligt register så svarade B att forskningen vare sig är olaglig eller oetisk och att det känns fantastiskt bra att få ha varit med om ett arbete (implementering och utvärdering av metoder för att bättre skydda våldsutsatta kvinnor) som bevisligen inneburit att många våldsutsatta kvinnor fått ett bättre liv. I inslaget klipptes svaret ned till ”Det känns fantastiskt bra” som svar på frågan. Lyssnarna fick därmed uppfattningen om att B känner sig nöjd över att ha utfört olaglig forskning. I inslaget förvanskades B:s svar medvetet så att det skulle uppfattas på ett helt annat sätt än det svar som gavs.

Vetenskapsradions veckomagasin den 19 december 2014

I inslaget påstods att B och andra forskare skulle ha använt registret, innehållande känsliga uppgifter, till forskning utan tillstånd. *Vetenskapsradions* chef fick uttala sig om anmälarens ”registerforskning”, att man skulle ha behövt inhämta samtycke från personerna i registret och att deras forskning utgör en ”etisk gråzon”. På SR:s webbplats kallas inslaget för ”Tveksam registerforskning”. Ingen av forskarna fick komma till tals.

I själva verket hade ingen forskare, såvitt B känner till, varit i närheten av något register eller bedrivit någon registerforskning. Kvalitetssäkringsarbetet har i detta fall skett utifrån helt avkodade checklistor på papper med enkla data (Ja, Delvis, Nej) utan några namn eller kommentarer. Det har inte funnits någon som helst möjlighet för forskarna att ta reda på vilka personer materialet avser. De enda som har tagit del av de sekretessbelagda uppgifterna om de aktuella kvinnorna var, förutom Södertörnspolisens, reportrarna själva.

Att sända ut felaktiga uppgifter i syfte att uppröra människor och skada forskarnas anseende, utan att de fick chansen att uttala sig och lägga felaktigheterna till rätta, var enligt B minst sagt klandervärt.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om respekt för privatlivet och anför huvudsakligen följande.

Inslagen i Ekot den 18 december 2014

Mittuniversitetet hade under flera år bedrivit forskning på Södertörnspolisens kvinnoregister utan ett så kallat etikgodkännande. Ett sådant godkännande ska inhämtas av forskare som vill forska på material som innehåller känsliga personuppgifter. Inför rapporteringen tog *Ekot* kontakt med flera forskare och experter som arbetat med etikprövningar för att höra hur de bedömde Mittuniversitetets forskning. De ansåg att de projekt som forskargruppen bedrivit var av den art att de berörda skulle ha ansökt om ett etikgodkännande eller så kallat forskningsetiskt tillstånd. En professor inom samma område som anmälaren och som är ledamot av den regionala etikprövningsnämnden i Stockholm sa till *Ekot* att ”det finns mycket klara regler för hur sådant här ska göras. Om det är forskning på människor, som dessutom rör känsliga uppgifter, så ska det etikprövas”.

Experterna kritiserade även att forskningsgruppen beretts tillgång till registret utan att tillstånd inhämtats från kvinnorna som ingått i forskarnas studier. En av kritikerna, som också medverkade i ett inslag i *Lunchekot* samma dag, har bland annat varit generaldirektör för Datainspektionen och är ledamot i Centrala Etikprövningsnämnden. Med hänvisning till detta anser SR att det finns grund för uppgifterna om att forskningen hade behövt ett etikgodkännande.

B menar att han tillfrågats om ”hur det känns att ha bedrivit forskning ur ett olagligt register”. SR vill dock föra fram att begreppet ”olagligt” inte användes i inslagen eller i på- och avannonserna. Det finns med andra ord inget stöd för B:s påstående att SR skulle gett lyssarna uppfattningen att B genom sitt svar skulle varit nöjd över att ha utfört olaglig forskning.

I inslagen redovisades B:s uppfattning att det mångåriga arbete som forskarna genomfört hos Södertörnspolisen rört sig om så kallad kvalitetssäkring. I de korta nyhetssändningarna under morgonen var B:s svar på frågan ”Hur känns det att ni i många år forskat på det här materialet” förkortat av utrymmesskäl. SR anser att det kortfattade svaret som sändes i de anmälda inslagen inte vilseledde lyssnaren. Det framgick i inslaget att forskningen hade getts en sådan vikt att den publicerats och att B inte ansåg att tillstånd krävts. I både början av och i slutet på det fullständiga svaret sa B att ”det känns väldigt bra” respektive ”det känns fantastiskt bra”.

Under dagen sändes det längre svaret som B gett i *Lunchekot* och *Dagens Eko*. I *Lunchekot* lät det på följande sätt: ”Det känns väldigt bra, ska jag säga dig. En av de artiklar du nämner här, där fann man att fler personer fick mer skydd och hjälp, och i vissa fall till och med leva vidare. Så det känns fantastiskt bra, vill jag

säga”. I *Dagens Eko* lät B:s svar enligt följande: ”Det känns väldigt bra, ska jag säga dig. En av de artiklar du nämner här, där fann man ju att det var signifikant så när man använde det strukturerade bedömningsinstrumentet så klarade man upp flera fall. Fler personer fick mer skydd och hjälp. Det vill säga fler utsatta och traumatiserade brottsoffer har i vissa fall till och med kunnat leva vidare”.

Vetenskapsradions veckomagasin den 19 december 2014

Vetenskapsradions uppdrag är att förmedla nyheter, göra reportage och fördjupa diskussioner om den senaste forskningen. *Eko*s rapportering berörde en högst aktuell fråga inom vetenskapsämnet. I *Vetenskapsradion* kommenterades därför nyheten med syftet att fördjupa diskussionen och bredda perspektivet vad gäller etiska frågor och forskning.

I inslaget fick de två forskarna, A och B, ge sin syn på vilken typ av undersökning de ansåg att forskargruppen har bedrivit vid Södertörnspolisens. Det framgick att B ansåg att en etisk prövning inte hade varit nödvändig eftersom det rörde sig om kvalitetssäkring, samtidigt som han sa att resultaten publicerats vetenskapligt och att man dragit vetenskapliga slutsatser.

Kvalitetssäkring kräver inte ett etikgodkännande och därmed uppstår en gråzon. Det var detta som *Vetenskapsradions* kommentar handlade om. Kommentatorn, som i det aktuella fallet var *Vetenskapsradions* chef, redogjorde för de tre steg som forskare och lärosäten behöver gå igenom för att bedriva så kallad registerbaserad forskning. Hon framhöll även att ämnet var högaktuellt då frågan nyligen hade utretts. Ett förslag hade överlämnats där man bland annat föreslog att utöka möjligheterna att bedriva registerbaserad forskning utan specifika medgivanden från de som ingår i registret.

Det är *Vetenskapsradions* uppgift att sätta in nyhetshändelser inom forskarvärlden i ett sammanhang som tydliggör vilka diskussioner som förs inom forskningssektorn och göra detta begripligt för den allmänintresserade lyssnaren. Inslaget var inte ett debattinlägg utan en beskrivning av det aktuella läget vad gäller etikgodkännanden och regleringen. Det var mot den bakgrunden inte aktuellt att ge A och B ytterligare utrymme i inslaget utöver det som de redan getts i *Eko*t, där B fick kommentera den aktuella hanteringen. Genom ett inlägg i *Eko*t, som sändes inom ramen för *Vetenskapsradions* inlägg, gavs således B möjlighet att utveckla sin syn på varför det inte varit fråga om hantering som krävt etiktillstånd.

Sakuppgifterna i inslaget grundade sig på ett stort antal bakgrundssamtal med jurister och etiker vilket också framgick i inslaget. SR vill framhålla att det inte påstods i inslaget att forskarna skulle tagit del av registret som sådant. Det framgick att det handlade om fysiska brottsofferakter. Vad gäller sakens och opartiskheten i övrigt hänvisar SR till det som anförts i fråga om inlägen i *Eko*t den 18 december 2014 ovan.

Vad avser det eventuella intrånget i A:s och B:s privatliv anser SR att forskare, vars arbete finansieras av det allmänna, måste tåla en granskning av de arbetsmetoder som används. De två forskarna intervjuades enbart inom ramen för sin yrkesutövning och de fick redovisa sin ståndpunkt i frågan om etiktillstånd och kvalitetssäkring. B är vidare chef för den arbetsgrupp av forskare som tagit del av akterna hos Södertörns polisen. Gällande A vill SR framhålla att hon och reportern från *Ekot* hade kommit överens om att hon skulle intervjuas vid det aktuella tillfället. Hon var då medveten om vad intervjun gällde. Slutligen anser SR att det inte lämnades några uppgifter av intrångskaraktär i inslaget.

ANMÄLARENS KOMMENTAR

B har kommit in med följande kommentarer på SR:s yttrande.

Att forskarna ses som klandervärda av de experter som SR intervjuat beror på att SR:s reportrar, medvetet eller inte, har fört dessa bakom ljuset. Forskarna har i detta fall inte bedrivit någon registerforskning över huvud taget. Detta är en total missuppfattning eller en grov lögn.

Strax innan inslagen sändes ringde reportern upp B och anklagade honom för att ha bedrivit forskning utan etiskt tillstånd och förklarade att det är olagligt. B svarade då att vid enklare utvärderingar där forskarna inte har tillgång till några namn eller ”nyckel”, än mindre något register, behöver man inte det. B redogjorde därefter för en del mejlkorrespondens om dessa frågor i liknande projekt med en etikprövningsnämnd. Detta var kanske inte vad reportern hade hoppats på. Vad gäller frågan ”Hur känns det nu att ha bedrivit forskning utifrån ett sådant här (underförstått hemligt och olagligt) register?” gav B ett långt svar som gick ut på att det inte alls handlade om olaglig eller oetisk forskning samt avslutade med att säga att det kändes fantastiskt bra att ha fått vara med om ett utvecklingsarbete som inneburit att polisens skydd för utsatta kvinnor bevisligen har förbättrats. I inslagen klipptes detta svar ner till ”Det känns fantastiskt bra”. I den massiva rapporteringen som skedde fick B, tillsammans med miljontals andra lyssnare, höra sig själv på ett arrogant sätt förklara att han som professor bedrivit olaglig forskning utifrån ett hemligt register utan etiskt tillstånd och att han kände sig fantastiskt nöjd med det. B känner sig förfärad över att reportrar kan fabricera en ”sanning” på detta vis.

SR försvarar sig med att man inte använt ordet ”olaglig”. Hela reportaget gick ju dock ut på att B och kollegor bedrivit registerforskning utan att ha haft tillstånd från etikprövningsnämnden. Om detta hade varit sant, hade forskarna begått brott mot etikprövningslagen, det vill säga varit olagligt per definition. SR:s argument kan här i bästa fall kallas ”osunt”. I intervjun med A anklagade

reportern forskarna för att ha gjort sig skyldiga till brott mot etikprövningslagen vilket var en grundlös anklagelse. B har lidit stor skada av SR:s reportage.

PROGRAMFÖRETAGETS TILLÄGGSYTTRANDE

SR har inkommit med följande tilläggsyttrande.

B menar att ”forskarna inte bedrivit någon registerforskning över huvud taget”. SR vill framhålla att det i inslagen inte gjordes gällande att forskarna skulle bedrivit någon registerforskning. Det som skett, och som också redovisades i inslagen, var att studenter samt forskare från Mittuniversitetet på plats i polishuset i Södertörn arbetat med fysiska akter. I dessa akter har pappersutskrifter från det aktuella registret förvarats. Uppgifterna har bekräftats för SR av den nuvarande chefen för brottsoffergruppen vid Södertörn. Utöver det baseras rapporteringen på att flera anonyma källor, oberoende av varandra, lämnat samma uppgifter om hur forskare och studenter bläddrat i akterna.

B skriver att *Ekot* ”fått för sig” att han själv suttit och bläddrat i ett hemligt kvinnoregister. Det stämmer inte. Något stöd för B:s uppgifter att SR gjort gällande att han själv skulle arbetat med de fysiska akterna fanns inte i inslagen.

SR anser att någon förvanskning av intervjun inte skett. Omständigheterna kring klippningen av B:s svar redogjordes för i yttrandet.

Vad gäller intervjun med A gjorde reporterna en omfattande research, bland annat genom kontakt med flera experter. De gav en samstämmig bild, nämligen att den aktuella forskningen krävde ett etikgodkännande vilket saknades. A gavs i inslagen möjlighet att bemöta frågan om brott mot etikprövningslagen i direkt anslutning till frågan och B fick också ge sin syn.

SR vill också framhålla att i *Dagens Eko* den 18 december 2014 refererades till B:s artikel som publicerats i Svenska Dagbladet. Därmed framgick även hans kritik mot medierapporteringen kring registret.

ANMÄLARENS ANDRA KOMMENTAR

B har kommit in med följande kommentarer på SR:s tilläggsyttrande.

Reporterna hade innan sändning tagit del av ett antal artiklar som forskningen lett till. Dessa artiklar skickades av B personligen. I dessa är det tydligt att forskarna inte hanterat något register eller några känsliga uppgifter om kvinnorna utan att kvalitetssäkringsarbete har gjorts. SR har inte tagit hänsyn till det som framgår i artiklarna. Forskarna har inte heller hanterat några fysiska brottsofferakter som SR påstår i sitt tilläggsyttrande.

Det råder ingen tvekan om att B tillskrivs ha bedrivit registerforskning utan tillstånd i inslagen. B hänvisar till en text på SR:s webbplats.

Den artikel som SR refererade till i *Dagens Eko* den 18 december 2014 hade ingenting att göra med forskning och den skrevs och publicerades dessutom innan inslagen om "tveksam registerforskning" sändes, det vill säga då B var helt ovetande om de påhopp som skulle komma.

Ingen som deltagit i det arbete som B medverkat i har varit i närheten av uppgifter ur Södertörnspolisens åtgärdslogg när det gäller brottsoffer. Det kan vara så att källan från Södertörnspolisen syftat till att studenter varit på plats och gjort praktik och därvid under sekretess tagit del av diverse handlingar. Det finns även en möjlighet att andra forskare, i andra projekt där B inte medverkar, tagit del av sådana uppgifter. Ingenting av detta har dock använts i någon forskning under ledning av B men B har pekats ut för att bedriva olaglig registerbaserad forskning.

INFORMATION

Granskningsnämnden har tagit del av inslagen som sändes i *Lunchekot* och *Dagens Eko* den 18 december 2014 som SR hänvisar till i sitt yttrande.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SR ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen är avsedd att ge skydd för den personliga integriteten. Den tillämpas även i fall med namnpublicering vid brott eller misstanke om brott.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämndens uppgift är att pröva om innehållet i sända program följer de regler och villkor som gäller för sändningarna. I nämndens uppgift ingår inte att pröva information på programföretagens webbplatser. Anmälarens kritik gällande textinformation på SR:s webbplats lämnas därför utan åtgärd.

Inslagen i Ekonyheter och Morgoneko den 18 december och Vetenskapsradions veckomagasin den 19 december 2014

Granskningsnämnden konstaterar att ord står mot ord vad gäller uppgiften om att forskare i B:s forskargrupp tagit del av brottsofferakter som innehållit känsliga personuppgifter om våldsutsatta kvinnor. Nämnden saknar mot denna bakgrund möjlighet att bedöma sakens sanning i uppgiften.

Nämnden anser att det genom de delar av intervjun med B som spelades upp i inslagen i *Ekonyheter* och *Morgoneko* den 18 december visserligen kunde uppfattas som att B:s uppfattning var att "det känns fantastiskt bra" att bedriva otillåten forskning. Mot bakgrund av att det framgick av inslagen att B ansåg att den forskning som bedrevs inte krävde ett etiskt godkännande anser nämnden dock att denna framställning inte blev så missvisande att den medför att inslagen strider mot kravet på sakens sanning.

Enligt nämndens mening förekom det inga uppgifter om A och B i inslagen som var av intrångskaraktär. Inslagen strider därför inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Inslagen i Ekot den 16 december 2014

Granskningsnämnden konstaterar att det av B kritiserade uttalandet, att det enligt *Ekots* källor funnits en bild inom Polisen av att det är en viss typ av kvinnor som söker sig till våldsamma män och att registret startades för att kunna följa kvinnorna, inte återfinns i inslagen. Nämnden kan inte finna att inslagen i *Ekot* den 16 december 2014 strider mot kravet på sakens sanning.

Övrigt

Nämnden kan inte finna att vad B i övrigt anfört medför att inslagen strider mot de bestämmelser som gäller för SR:s sändningar.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman, Kristina Ståhl och Nedjma Chaouche efter föredragning av Nathalie Eriksson.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Nathalie Eriksson

Detta är en elektronisk kopia av beslutet. Namnunderskrifter finns på originalhandlingen som förvaras hos myndigheten.